

Informationsmaterial till kopparverket i Riddarhyttan

Pernilla Eriksson
Textdesign, 120p

Kurskod: KIT158
Examensarbete i textdesign, 10p
Handledare: Inger Orre
Examinator: Yvonne Eriksson
Eskilstuna 2008-08-25
Registreringsnummer: IDP ID EX C:07:25

1. Sammanfattning

Nivå

Examensarbete på C-nivå inom ämnet textdesign.

Titel

Informationsmaterial till kopparverket i Riddarhyttan.

Syfte

Att förbättra kommunikationen med besökaren genom att tillverka informationsmaterial som är effektivt, funktionellt och har en tilltalande utformning av både utseendet och innehållet i informationen.

Den här rapporten innehåller information om hur jag har gått till väga i mitt examensarbete, som har bestått i att utforma två broschyrer och tre skyltar till ett kopparverk i Riddarhyttan. I rapporten redogör jag för hur jag har gått tillväga vid utformningen av mitt arbete, de teoretiska utgångspunkterna som ligger till grund för utformningen samt det slutgiltiga resultatet.

Bakgrunden till uppgiften är att den befintliga broschyren är, enligt min uppdragsgivare Mona Kärner Eliasson, väldigt jobbig att läsa med svåra facktermer och dåligt utförd layout. De har även tidigare funnits ett skyltsystem som de var tvungna att ta ned för att det var i dåligt skick och det var även svårt att förstå och hänga med i texterna.

Vid utformningen av de nya informationsmaterialen har jag både utgått från min uppdragsgivares önskemål så väl som de teoretiska erfarenheterna som jag har fått från böcker och min utbildning inom informationsdesign. Jag började med att titta på broschyren som redan fanns på plats vid kopparverket, och därefter inledde jag mitt arbete med att söka information om och bilder på kopparverket. Jag ringde även runt till olika myndigheter för att få mer information om vilka lagar och regler jag var tvungen att följa i mitt arbete. Jag sökte i olika litteraturer för att få mer kunskap om hur man utformar lättlästa och effektiva budskap. Därefter började mitt arbete med att utforma informationsmaterialen. Under arbetets gång gjorde jag tre utprovningar, en på vardera broschyr och en på skyltarna. Därefter skedde förändringar där det behövdes, innan informationsmaterialen var färdiga.

Innehållsförteckning

1. Sammanfattning	2
2. Inledning	4
2.1. Problembakgrund	4
2.2. Problemformulering	5
2.3. Syfte	5
2.4. Avgränsningar	5
2.5. Målgrupp	5
2.6. Metod	6
2.7. Metod för utprovning	6
3. Teoretiska utgångspunkter	7
3.1. Informationsdesign	7
3.2. Processen	7
3.3. Grafisk design och typografi	8
3.3.1. Textens form	9
3.3.2. Layouten	10
3.3.3. Bilden	11
3.4. Textens innehåll	11
4. Projektets genomförande	13
4.1. Insamling av information	13
4.1.1. Regler om utformning	13
4.1.2. Bilder och information om kopparverket	13
4.2. Utformning av broschyrerna och skyltarna	14
4.2.1. Form och layout	15
4.2.2. Texternas innehåll	16
4.2.3. Texternas form	16
4.2.4. Bilderna	17
5. Empiri	18
5.1. Utprovning	18
5.1.1. Utprovning 1	19
5.1.2. Utprovning 2	20
5.1.3. Utprovning 3	20
6. Slutdiskussion	21
7. Källförteckning	24
7.1. Litteratur	24
7.2. Muntliga källor	25
7.3. Webbssidor	25
8. Bilagor	27

2. Inledning

”Ett väl designat informationsmaterial gör varje dag lättare för människor---”¹

Information idag kan se ut på många olika sätt. Det kan vara allt ifrån ett brev från kommunen till ett reklamblad på en anslagstavla. Utformningen på budskapet är därför a och o för hur vida informationen når fram till den tänkta målgruppen eller inte. För att informationen ska nå fram bör den vara lätt att läsa, tydlig och värd för läsaren att läsa den.²

Mitt examensarbete gick ut på att utforma två broschyrer och tre skyltar till ett kopparverk i Riddarhyttan. Den befintliga broschyren som fanns på platsen var dåligt utformad, med många facktermer och invecklad information. Det behövdes nytt informationsmaterial som kunde informera besökare om kopparverkets historia. Uppdraget blev att utforma nya broschyrerna och skyltarna som skulle motsvara mottagarens förväntningar, anpassad efter mottagarens behov samt vara lätta att läsa och förstå.

I detta kapitel tar jag upp vad som ligger till grund för mitt examensarbete, vad syftet med arbetet är och vilka metoder som jag har använt mig av. Jag tar även upp vilka avgränsningar jag har gjort och vilken målgruppen är.

2.1. Problembakgrund

Riddarhyttan är en liten by i Skinnskattebergs kommun. Byn har en lång historia bakom sig med många historiska platser som idag går att besöka. Inger Orre har startat ett projekt i Riddarhyttan där hon arbetar med en undersökning om olika slags berättelser och presentationer av byn Riddarhyttan och dess kulturarv. Genom henne fick jag reda på att ett nytt skyltsystem och nya broschyrer till kopparverket i Riddarhyttan behövde utformas. Över telefon tog jag kontakt med uppdragsgivaren Mona Kärner Eliasson. Jag tyckte att uppdraget verkade spännande och intressant och tackade ja. Uppdraget ligger inom området informationsdesign.

¹ Rune Pettersson, *Research in Information Design. Vision + 11. Needs, Trends and Themes for Information Design* (Vienna: International Institute for Information Design, July 7-9 2005), s. 1.

² Rune Pettersson, *Information Design: An introduction* (Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2002), s. 44-45.

2.2. Problemformulering

Det har funnits ett skyltsystem på kopparverket som de var tvungna att plocka ned. Det var så pass slitet, dåligt utformat och gav intetsägande information som innehöll många facktermer. Så i dagens läge finns det inget befintligt skyltsystem för kopparverket i Riddarhyttan. Det finns en broschyr att tillgå, som de har tryckt upp i all hast för att det ska finnas någon information på platsen när inte guiden är där. Enligt min uppdragsgivare Mona Kärner Eliasson är den dåligt utformad, samt att den är svår att förstå. Så den behöver göras om.

2.3. Syfte

Syftet med mitt examensarbete är att utforma tre nya skyltar för inomhusbruk och två nya broschyrer som är lättillgängliga, användbara, målgruppsanpassade och lätt att ta till sig och förstå. Jag ska försöka skapa en dialog mellan sändare och mottagare, där fokus kommer att ligga på att förbättra kommunikationen till besökaren med hjälp av effektiv, ändamålsenlig och tilltalande utformning av så väl utseendet som innehållet i informationen. För att kunna uppnå det kommer jag att anpassa materialet till målgrupperna.

2.4. Avgränsningar

Mitt arbete består av att ta fram layouter, texter, fotografier, övriga grafiska element samt att ta fram passande storlek på skyltar och broschyrer. Både jag och uppdragsgivaren har varit delaktiga i sökande av information om kopparverket. Däremot är det jag som har letat reda på bilderna och fotografierna som finns med i informationsmaterialen. Det är min uppdragsgivare som har ansvaret för fotografierna och även rätten att använda dem i broschyrerna och skyltarna.

Jag ska inte översätta materialen till något annat språk, utan det kommer uppdragsgivaren att göra själv. Jag kommer varken att vara delaktig i hur man markerar upp de olika sevärdheterna på området eller hur man hänger upp skyltarna i kopparboden. Jag kommer inte heller att vara delaktig i valet av papper som broschyrerna och skyltarna kommer att tryckas på.

2.5. Målgrupp

Den primära målgruppen är både män och kvinnor i åldrarna 40-75 år som har intresse att besöka gamla kulturarv.

Den sekundära målgruppen är besökare i yngre ålder än 40 år, som bara vill ut på en utflykt.

2.6. Metod

Som vetenskaplig metod har jag valt att använda mig av den hermeneutiska metoden. Hermeneutik betyder från början läran om texttolkning.³ Den arbetar med begreppet förståelse, som är att finna en betydelse eller mening. Hermeneutikens forskningsideal bygger på att vetenskapen ska knyta an till de villkor som styr vår erfarenhet.⁴ Utifrån sin egen uppfattning och egna perspektiv närmar sig forskaren forskningsobjektet. Den kunskap och förförståelse som han/hon har är en tillgång vid tolkning och förståelse av materialet. För att nå en så fullständig förståelse som möjligt ställer hermeneutikern delarna i relation till helheten. Ett exempel är när man ska tolka en text. Man börjar med att läsa hela texten, för att skapa sig en övergripande uppfattning och förståelse av den. Därefter tolkas delar i texten var för sig för att skapa förståelse av dessa.⁵ Den hermeneutiska spiralen beskriver processen som att vi först läser en text, sen tolkar vi den, får förståelse för den och sen producerar ny text, ny tolkning och får nu förståelse.⁶ När jag har arbetat med mitt examensarbete har jag på ett hermeneutiskt synsätt subjektivt tolkat den insamlade informationen utifrån mina egna erfarenheter och mitt eget perspektiv.⁷ Med det menas att jag har utgått från mina egna värderingar och kunskaper och därefter låtit forskningen påverka och komplettera dem.⁸

2.7. Metod för utprovning

När man vill ta reda på andras åsikter, uppfattningar och tyckande använder man sig av enkäter och intervjuer. En enkät är en blankett med frågor som skickas ut till ett antal personer.⁹ Då det är lättare att jämföra svaren med enkäter¹⁰ har mina utprovningar enbart bestått av sådana. Testpersonerna har varit både män och kvinnor i åldrarna 25-79 år. För mer information om hur utprovningarna har gått till se kapitel "5. Empiri".

³ Rune Pettersson, *Ord, bild och form – termer och begrepp inom informationsdesign* (Lund: Studentlitteratur, 2003), s. 255.

⁴ Sten Andersson, *Positivism kontra hermeneutik* (Göteborg: Graphic Systems AB, 1982), s.100.

⁵ Runa Patel och Bo Davidson, *Forskningsmetodikens grunder – Att planera, genomföra, och rapportera en undersökning* Upplaga 3 (Lund: Studentlitteratur, 2003), s. 30.

⁶ Patel och Davidson. *Forskningsmetodikens grunder – Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*, s. 31.

⁷ Pettersson, *Ord, bild och form – termer och begrepp inom informationsdesign*. s. 255.

⁸ Göran Wallén, *Vetenskapsteori och forskningsmetodik* Upplaga: 2 (Lund: Studentlitteratur, 2003), s. 33.

⁹ Rolf Ejvegård, *Vetenskaplig metod* Upplaga 3 (Lund: Studentlitteratur, 2003), s. 47-48.

¹⁰ Ejvegård, *Vetenskaplig metod*, s. 53.

3. Teoretiska utgångspunkter

I detta avsnitt beskriver jag de teoretiska utgångspunkterna som jag har grundat mina beslut på när det gäller hur jag har utformat broschyrerna och skyltarna. Jag har tagit informationen främst från böcker och Internet inom området informationsdesign.

3.1. Informationsdesign

Målet med informationsdesign är att ge tydlighet i kommunikationen.¹¹ För att skapa ett bra informationsmaterial krävs det att materialet har en tydlig struktur. Informationen ska vara relevant, korrekt, läsligt, läsbart, ha god språklig och teknisk kvalité samt vara värt för mottagaren att läsa.¹² Grundreglerna är att underlätta inläring, bidra till klarhet, enkelhet, helhet, skapa en klar struktur i meddelandet samt att begränsa kostnaderna.¹³ Sändarens uppgift är inte slutförd förrän mottagaren, av meddelandet, har mottagit och förstått meningen med meddelandet.¹⁴

3.2. Processen

Det finns ingen modell som kan beskriva alla viktiga faktorer och förlopp i en designprocess, den skulle bli för invecklad och skulle därmed förlora sitt syfte att vara överskådlig.¹⁵ En modell kan jämföras med en karta: Om vi vet vart vi är och vart vi ska, kan en karta visa vägen och vi kan välja mellan olika vägar beroende på vart vi befinner oss.¹⁶ Processen att utforma och presentera information i passande medier är den praktiska delen i informationsdesign. Det är under den processen som text, bild och grafisk form blir till färdiga verbovisuella budskap.¹⁷ Verbovisuell betyder att ett budskap består av bild och ord som samverkar med varandra.¹⁸ Enligt Rune Pettersson kan processen att utforma och presentera information gå till på det sätt som illustreras i figur 1 på nästa sida.

¹¹ Pettersson, *Information Design: An introduction*, s. 45.

¹² Rune Pettersson, *Information i informationsåldern* (Stockholm: Elanders Gotab, 1998), s. 13.

¹³ Pettersson, *Information Design: An introduction*, s. 44-45.

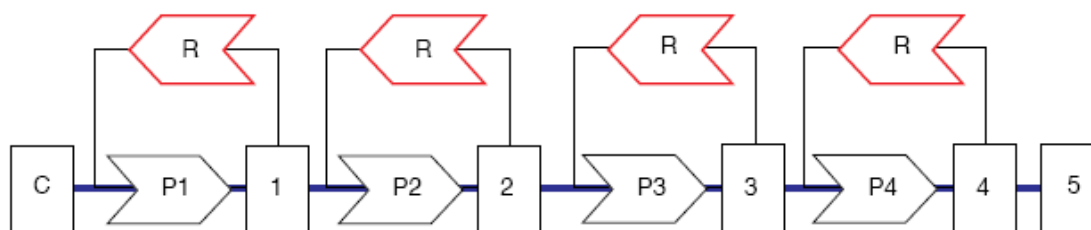
¹⁴ Pettersson, *Information Design: An introduction*, s. preface.

¹⁵ Björn Nilsson och Anna-Karin Waldemarsson, *Kommunikation: Samspel mellan människor* (Lund: Studentlitteratur, 1994), s. 18.

¹⁶ Nilsson och Waldemarsson, *Kommunikation – Samspel mellan människor*, s. 18.

¹⁷ Pettersson, *Information i informationsåldern*, s. 13-14

¹⁸ Nationalencyklopedin, 2007-03-26.

Figur 1. Den kreativa processen inkluderar fyra olika produktioner (P) och redogör aktiviteter (R). Aktiviteterna i produktionen är analys och synopsis (P1) och synopsis (1), produktion (P2) av utkast (2), produktion (P3) av skrift (3), och produktion (P4) av original (4) och originalkopia (5). C= uppdrag.¹⁹

3.3. Grafisk design och typografi

Människor har idag bråttom, stressar mycket och utsätts dessutom för mängder av information. Vi har inte tid eller lust att läsa igenom stora mängder text innan vi får en uppfattning av vad informationen handlar om.²⁰ Därför behöver informationen vara snabb, effektiv och tydlig.²¹ För att uppnå detta är det viktigt att text, bild och typografi samverkar.²² Det är där grafisk design kommer in i bilden. Grafisk design kan beskrivas som arbetet att ta fram funktionell, estetisk och organiserad struktur av rubriker, texter och bilder. Hur bra läsligheten i ett grafiskt meddelande är bestäms av hur text och bilder är designade, samt hur bra de förmedlar budskapet.²³ Bra grafisk design bör därför vara enkel och precis.²⁴

Typografi handlar om den grafiska utformningen av en trycksak till en översiktlig helhet av texter, bilder och tomma ytor.²⁵ Typografins viktigaste funktion inom informationsdesign är att förklara och lyfta fram det som är viktigt i ett grafiskt budskap. För att det ska bli lättare för läsaren att ta till sig informationen bör man på ett medvetet och strukturerat sätt skilja på rubriker, ingresser, brödtext, bildtexter med mera.²⁶ Typografins och den grafiska utformningens riktlinjer innefattar teckensnittet, teckenstorleken, mellanrummet mellan orden, radlängden, gemena bokstäver, radavståndet och den tekniska kvalitén.²⁷

¹⁹ Pettersson, *Research in Information Desig*, s. 3.

²⁰ www.lattlast.se: För läsare som har bråttom är lösningen lättläst! Opaginerad.

²¹ www.lattlast.se: För läsare som har bråttom är lösningen lättläst! Opaginerad.

²² www.lattlast.se: Mer om våra texter. Opaginerad.

²³ Pettersson, *Information design: An introduction*, s. 157.

²⁴ Pettersson, *Information design: An introduction*, s. 157.

²⁵ Pettersson, *Ord, bild och form – termer och begrepp inom informationsdesign*, s. 619.

²⁶ Pettersson, *Ord, bild och form – termer och begrepp inom informationsdesign*, s. 229-230.

²⁷ Pettersson, *Ord, bild och form – termer och begrepp inom informationsdesign*, s. 231.

3.3.1. Textens form

För att underlätta läsningen för läsaren är det viktigt att välja ett teckensnitt som är tydligt och lätt att läsa.²⁸ Teckensnitt är en modern beteckning för typsnitt och omfattar hela alfabetet, siffror och tecken. Det finns en mängd olika varianter av teckensnitt som kan hjälpa till att skapa karaktär åt ett typografiskt arrangemang. De kan vara utformade i rak, kursiv, sned, normal, bred, mager, halvfet och fet design. Man kan även välja olika storlekar på teckensnitten.²⁹ I en text läser vi ord som "bilder", inte bokstav för bokstav. För att inte påverkar läsbarheten i texten bör man därför undvika att använda ovanliga teckensnitt och teckensnitt som är väldigt stora eller väldigt små.³⁰ Med läsbarhet menas läsarens möjlighet att uppfatta och förstå texten.³¹

Teckensnitten delas ofta in i familjer för att lättare kunna överskådas. Det finns två olika indelningar, antikvor och sanserifer.³² Antikvor används oftast till stora textmängder och sanserifer används till rubriker, kapitel och bildtexter.³³ Det ska vara en tydlig kontrast mellan rubriker och löpande text.³⁴ Rubrikerna är bland annat till för att dela upp stora mängder text, förmedla strukturen i materialet, ge läspausar, göra texten lättare att läsa och hjälpa läsaren att hitta information.³⁵

Enligt Rune Pettersson är antikvorna lättare att läsa än sanserifer när texten är liten och användas därför ofta till brödtexten. Antikvorna har seriffer, även kallat fötter, som gör det lättare för ögat att följa med i brödtexter. Det medför i sin tur ökad läsbarhet i texten. De växlar mellan tjocka och tunna streck i deras konstruktion.³⁶ Sanseriferna däremot saknar seriffer. De har jämn tjocklek på strecken i sina utformningar.³⁷ Sanserifer kan även användas till texter som ska läsas på längre avstånd.³⁸

I Rune Petterssons bok "*Information Design: An introduction*" står det att om storleken på brödtexten är större än 12 punkter går det saktare för läsaren att läsa texten, för han/hon måste då läsa orden bokstav för bokstav för att känna igen dem.³⁹ Brödtexten kan även bli svårare att läsa

²⁸ www.lattlast.se: Lättläst – vad är det? Opaginerad.

²⁹ Pettersson, *Ord, bild och form – termer och begrepp inom informationsdesign*, s. 126.

³⁰ Pettersson, *Information Design: An introduction*, s. 48.

³¹ Pettersson, *Ord, bild och form – termer och begrepp inom informationsdesign*, s. 390.

³² Pettersson, *Ord, bild och form – termer och begrepp inom informationsdesign*, s. 127.

³³ Henriette Koblanck, *Typografi, bild och grafisk design* Upplaga 2 (Finland: Gummerus Printing, 2003), s. 28-29.

³⁴ Pettersson, *Ord, bild och form – termer och begrepp inom informationsdesign*, s. 512.

³⁵ Pettersson, *Rubriker – bruk och missbruk* (Nyköping: Österbergs & Sörmlandstryck, 2003), s. 18-19.

³⁶ Pettersson, *Information Design: An introduction*, s. 165-168.

³⁷ Bergström, *Effektiv visuell kommunikation*, s. 128.

³⁸ Christer Hellmark, *Typografisk handbok* Upplaga 5 (Södertälje: Fingraf, 2004), s. 26-27.

³⁹ Pettersson, *Information Design: An introduction*, s.173.

för att den tar större plats. Läsarens öga måste röra sig en längre sträcka för att uppfatta samma antal ord.⁴⁰ När det gäller text på skyltar är det ideala läsavståndet ungefär en meter. Det medför att en skylt med storleken A2 bör ha teckenstorleken 16 eller 18 punkter. Är formatet större måste även texten vara större.⁴¹

3.3.2. Layouten

När man jobbar med att fördela text, bild och tomrum på en sida är det viktigt att ha en ordnad form, för den är lätt att läsa av. Layout och form i detta sammanhang betyder samma sak, så jag kommer att använda mig av ordet layout i fortsättningen. Layouten får läsarens öga att hitta rätt i texten. Layouten och textens innehåll är det som skapar det första intrycket i ett budskap.⁴² Strukturen i layouten ska därför vara tydlig. Rubrikerna, brödtexten och bilderna ska ge en klar och lättförståelig skildring av vad texten handlar om.⁴³

En symetrisk layout upplevs som harmonisk och lugn. Den är även lätt för mottagaren att läsa av, och det gör att mottagaren även har lättare att ta till sig budskapet. Vill man däremot skapa liv och spänning till formatet ska man använda sig av en asymmetrisk layout.⁴⁴

För att en text ska vara lätt att läsa bör en textrad inte innehålla mer än 55-65 tecken. Innehåller raden fler ord blir det både svårt att läsa och koncentrera sig på texten. Texter med jämn höger- och vänsterkant kan medföra att mellanrummet mellan orden blir för stora och därmed stör läsningen. Så med tanke på läsbarheten bör texter ha en jämn högerkant, men en ojämn vänsterkant.⁴⁵

Radavståndet i en text påverkas av typsnittet, radlängden⁴⁶ och formatet⁴⁷. Typsnitt som tar mycket plats behöver mer utrymme för att de inte ska kollidera. Därför behöver då radavståndet vara större.⁴⁸ Är formatet större än en normalskylt måste även radavståndet vara större.⁴⁹ Radens längd påverkar också radavståndet. Längre rader kräver större radavstånd.⁵⁰ Större radavstånd gör det lättare för läsaren att läsa orden

⁴⁰ Hellmark, *Typografisk handbok*, s. 30.

⁴¹ Naturvårdsverket och Jonas Lundin, *Att skylta skyddad natur – en vägledning om skyltar, foldrar, vägvisning, gränsmarkering och Internet* (Tryck: Danagårds), s. 41, 49.

⁴² Bergström, *Effektiv visuell kommunikation*, s. 216.

⁴³ Rune Pettersson, *Trovärdiga bilder* (Solna: Tryckindustri Information, 2001), s.64.

⁴⁴ Bergström, *Effektiv visuell kommunikation*, s. 229.

⁴⁵ Hansson, *Grafisk design – En introduktion*, s. 39.

⁴⁶ Koblanck, *Typografi, bild och grafisk design*, s.60.

⁴⁷ Naturvårdsverket och Lundin, *Att skylta skyddad natur – en vägledning om skyltar, foldrar, vägvisning, gränsmarkering och Internet*, s. 49.

⁴⁸ Koblanck, *Typografi, bild och grafisk design*, s. 60.

⁴⁹ Naturvårdsverket och Lundin, *Att skylta skyddad natur – en vägledning om skyltar, foldrar, vägvisning, gränsmarkering och Internet*, s. 41, 49.

⁵⁰ Koblanck, *Typografi, bild och grafisk design*, s. 60.

och att hitta till nästa rad.⁵¹ En regel som man kan följa när det gäller radavståndet är, att i en text bör radavståndet vara minst 20 % större än storleken på texten. Om en text har storleken 18 punkter bör alltså radavståndet vara minst 22 punkter.⁵²

3.3.3. Bilden

För att skapa förståelse av meddelandets innehåll och budskap bör texten och bilden vara i harmoni med varandra, vilket innebär att de kompletterar och samspelar med varandra.⁵³ När man läser texten och tittar på bilden, som illustrerar samma sak, blir resultatet en förstärkning av budskapet.⁵⁴ Oklara bilder kan lätt förvirra läsaren.⁵⁵ Om en läsare tolkar bilden fel kan det senare vara svårt att ändra på den tolkningen. Därför måste bilderna även vara relevanta för situationen.⁵⁶

Bilder som illustrerar, presenterar eller visar hur något ser ut kallas för informativa bilder. De ger relevant information utan värderingar.⁵⁷ Fotografier är en bild av verkligheten och kan framkalla olika känslolägen.⁵⁸ Fotografier anses vara mer trovärdiga än teckningar.⁵⁹

Varje bild bör kompletteras med en bildtext som berättar om bilden och knyter an till den tolkning som sändaren vill förmedla till läsaren. Bildtexten bör vara kort och relevant. Den ska även ha en mindre storlek på teckensnittet och ett annat teckensnitt än brödtexten.⁶⁰

3.4. Textens innehåll

När man skriver en informationstext är det viktigt att inte ta människors kunskap för givet. Förståelsen i en text involverar läsarens förmåga att förstå texten och bilden. Människor undviker ofta att läsa material som de tycker verkar vara svåra att förstå och är för högtravande. Läsaren ska känna att texten är möjlig att ta sig igenom⁶¹ eftersom det ständigt pågår ett samspel mellan omgivningen respektive minnet tills en tillfredsställande perception är uppnådd. Med perception menas informationsinnehållet i sinnesintrycket. Bara genom att ta en snabb titt på en text bestämmer läsaren sig för om han/hon kommer att orka läsa den.

⁵¹ Lennart Hansson, *Grafisk design – en introduktion* (Värnamo: Fälth & Hässler, 2004), s. 40.

⁵² Koblanck, *Typografi, bild och grafisk design*, s. 60.

⁵³ Bo Bergström, *Bild & Budskap – ett triangeldrama om bildkommunikation* Upplaga 2 (Värnamo: Fälth & Hässler, 2003), s. 117.

⁵⁴ Bo Bergström, *Effektiv visuell kommunikation* Upplaga 6 (Sverige: Tre Bruk, 2007), s. 288-289.

⁵⁵ www.lattlast.se: *Lättläst – vad är det?* Opaginerad.

⁵⁶ Pettersson, *Trovärdiga bilder*, s.63.

⁵⁷ Bergström, *Effektiv visuell kommunikation*, s. 159-160.

⁵⁸ Hansson, *Grafisk design – En introduktion*, s. 47.

⁵⁹ Pettersson, *Trovärdiga bilder*, s. 69.

⁶⁰ Pettersson, *Trovärdiga bilder*, s. 63.

⁶¹ www.lattlast.se: *Lättläst – vad är det?* Opaginerad.

Om individen redan från början känner att texten är för lång, för svår eller inte stämmer överens med vad han/hon förväntar sig av den kommer han/hon inte att orka läsa hela texten. Informationen är alltså meningsfull så länge den passar in i individens mentala struktur.⁶² Därför måste skribenten och illustratören ta hänsyn till läsarens kunskaper och intressen och utgå från dem när han/hon utformar, sorterar och strukturerar materialet.⁶³ Det gäller att skriva så pass enkelt att läsaren behöver så lite förkunskaper som möjligt. Språket ska vara klart och enkelt.⁶⁴ Texten ska vara luftig för att den ska vara lätt att läsa.⁶⁵ Man kan dela upp texten i stycken med rubriker för att göra den lättare att överskåda.⁶⁶ Meningarna ska hållas korta så att läsaren inte tappar den röda tråden.⁶⁷

⁶² Araï Dariush, *Introduktion till kognitiv psykologi* Upplaga 2 (Lund: Studentlitteratur, 2001), s. 33,35.

⁶³ Pettersson, *Information Design: An introduction*, s. 50-51.

⁶⁴ www.lattlast.se: *Lättläst – vad är det?* Opaginerad.

⁶⁵ www.lattlast.se: *Lättläst – vad är det?* Opaginerad.

⁶⁶ Pettersson, *Ord, bild och form – termer och begrepp inom informationsdesign*, s. 512.

⁶⁷ www.lattlast.se: *Lättläst – vad är det?* Opaginerad.

4. Projektets genomförande

Här beskrivs arbetsprocessen om hur jag har gått tillväga för att samla in den informationen jag har behövt för att kunna utforma informationsmaterialen. Jag har försökt att följa processen i figur 1, på sidan 8, så bra som möjligt när jag har genomfört mitt arbete.

4.1. Insamling av information

För att få mer information om uppdraget kontaktade jag min uppdragsgivare, Mona Kärner Eliasson. Det jag ville få reda på var vilken målgrupp de har, vad hon förväntade sig av arbetet, vad för information hon vill förmedla genom skyltarna och broschyren, samt hennes uppfattning om hur de bör vara utformade för att passa in i omgivningen.

Vid ett besök i Riddarhyttan skaffade jag mig en egen uppfattning om kopparverket. Jag träffade Mona Kärner Eliasson för att diskutera vad jag skulle göra och hur hon ville att resultatet skulle se ut. Vi kom först överens om att jag skulle göra en liten broschyr och ett skyltsystem, men slutresultatet blev två broschyrer och tre skyltar. Den lilla broschyren skulle innehålla en kort sammanfattad information om kopparverkets historia. Besökaren skulle få ta med sig broschyren hem efter besöket. Den stora broschyren skulle innehålla information om hur tillverkningsen av koppar gick till. Den kunde besökaren få ta med sig när han/hon går runt på kopparverkets område. Texterna och kartan i broschyren kunde märkas upp så att besökaren visste var han/hon skulle stå när hon läste en viss text. Skyltar som ska hänga inne i kopparboden skulle innehålla historien om kopparverket och dess ägare.

4.1.1. Regler om utformning

Jag fortsatte med att ta reda på om jag var tvungen att ta hänsyn till vissa standarder och riktlinjer när det gäller skyltning och utformning, samt vilken information som jag var tvungen att ha med. Jag kontaktade Riksantikvarieämbetet, Ekomuseum, Skinnskattebergs kommun och Länsstyrelsen i Västmanland. Det svar jag fick var att Ekomuseums logga måste finnas med på alla broschyrer och att det var viktigt att informera om att kopparverket är ett lagskyddat fornminne.

4.1.2. Bilder och information om kopparverket

Efter att ha fått information om regler och riktlinjer började jag att leta efter gamla bilder och fotografier på kopparverket. Mona Kärner Eliasson

bidrog med information som var skriven på gammeldags svenska år 1929. Hon hade däremot inga bilder. Christina Lindeqvist på Ekomuseum skickade bilder och information som hon hade om kopparverket. Hon rekommenderade att jag även skulle ta kontakt med Roy Theiltoft som bor i Riddarhyttan, för att få hjälp med att hitta kartor och bilder över kopparverket. Jag blev även ombedd att kontakta Karl-Åke Nordebring på Lokstallet och Ulla Fredriksson på hembygdsföreningen i Riddarhyttan. Det var nämligen hembygdsföreningen som hade hand om skyltningen och informationen där förut. Ett problem uppstod när jag kontaktade Roy Theiltoft, Karl-Åke Nordebring och Ulla Fredriksson. När jag kontaktade dem blev deras svar att de inte ville hjälpa till med bilder eller kartor eftersom att broschyrerna och skyltarna var till Mona Kärner Eliasson. Till slut gick Ulla Fredriksson och Karl-Åke Nordebring med på att hjälpa mig. Tyvärr fick jag ungefär samma information från dem som jag redan själv hade fått fram.

Jag kontaktade därefter Ivan Klaesson på Västmanlands läns museum. Han hittade lite tidningsartiklar, olika dokument, lite bilder och kartor på kopparverket. Efter att jag och Mona Kärner Eliasson hade kommit överens om vilka bilder och kartor som skulle användas, kontaktade jag Ivan Klaesson på Västmanlands läns museum för att beställa bilderna. Kartorna över kopparverket var gjorda av en arkitekt som heter Per Linderoos, jag var därför tvungen att få hans medgivande till att jag fick använda hans kartor. Jag hittade tillslut hans mobilnummer på sökmotorn "Eniro". Han sa att jag fick använda kartorna. Han skulle bara hitta originalen som han hade, så kunde jag ta dem. I över ett år hade jag kontakt med honom för att få dessa original. Till slut fick jag ta de kopior som jag hade köpt från Västmanlands läns museum. Per Linderoos gav ändå sitt medgivande till att jag fick använda hans kartor.

På sökmotorn "bibliotek.se" sökte jag efter böcker om Riddarhyttans historia. Jag hittade ett häfte som jag beställde. Det var en förenklad version av den information som jag hade fått av Mona Kärner Eliasson.

4.2. Utformning av broschyrerna och skyltarna

Jag började med att söka i olika litteraturer efter hur man på bästa sätt utformar ett lättläst, effektivt och tilltalande informationsmaterial. Sökning efter teoretisk information försiggick under hela arbetet.

Innan den praktiska utformningen av informationsmaterialen påbörjades hämtade jag inspiration från liknande broschyrer och arbeten. Jag började med att välja form och layout. Därefter fortsatte arbetet med text- och bildproduktion. Till min uppdragsgivare presenterade jag olika förslag på hur broschyrerna och skyltarna kunde se ut. Därefter fick hon

välja vilka förslag som hon ville ha. Jag gjorde sedan utprovningar på de utvalda broschyrerna och skyltarna. Därefter genomfördes några små ändringar.

4.2.1. Form och layout

Efter informationssökningen började jag med att skissa på vilken storlek och layout broschyrerna och skyltarna skulle ha. Sammanlagt presenterades åtta olika layoutförslag. Tre till den lilla broschyren som besökaren får ta med hem, två till stora broschyren som besökaren får låna på plats, och en layout till vardera skylt. Utifrån dessa alternativ valde min uppdragsgivare en layout och format till vardera broschyr och skyltar. Formaten på den lilla broschyren blev stående A5. På den stora valdes liggande A4, som bläddras som en almanacka. Det förslaget kasserade jag. Formatet på skyltarna blev stående A0, eftersom att väggen som skyltarna skulle sitta på var så stor.

Layouternas syfte var att skapa ett behagligt intryck och få läsaren att hitta rätt i texterna. När jag gjorde mina layouter såg jag därför till så att textstyckena inte såg för långa ut. Det gjorde jag genom att jag delade upp styckena med rubriker och gjorde indrag när ett nytt skede i texten presenterades. Jag har även försökt få harmoni mellan text, bild och tom yta. Jag använde mig av en symmetrisk layout på lilla broschyren och på skyltarna. En symmetrisk layout är lätt för mottagaren att läsa av och det medför att mottagaren även har lättare att ta till sig budskapet.

Layouten på den stora broschyren som ska finnas i kopparboden gjorde jag asymmetrisk. Det var för att jag ville att den skulle kännas mer spännande. Jag ville även få lite mer liv och rörelse i den.

Textraderna i informationsmaterialen innehåller inte mer än 65 tecken per rad. För blir raderna för långa är det svårt för läsaren att hänga med i texten.

Texterna i broschyrerna och på skyltarna har jämn högerkant men ojämn vänsterkant, för att annars så blev mellanrummet mellan orden i texten för stort och påverkade därmed läsbarheten i texten.

Radavståndet på skyltarna hade jag först satt till 24 punkter. Men efter utprovningen på skyltarna var jag tvungen att ändra radavståndet till 28 punkter för att texten inte skulle bli för hoptryckt och svår att läsa. Radavståndet är till för att underlätta läsningen av texten och att hitta till nästa rad.

4.2.2. Texternas innehåll

Samtidigt som jag valde storlek och tog fram layouter till informationsmaterialen, började jag med att läsa och sätta mig in i kopparverkets historia. Endast väsentlig information plockades ut och skrivandet av texter kunde påbörjas.

Meningen med texterna var att på ett enkelt och lättförståeligt vis informera besökare om kopparverkets historia. Jag ville att texterna som jag skrev skulle vara lätta att förstå och ta till sig. Det var inte så lätt för den mesta informationen som jag hade fått var skriven på gammeldags svenska, som ibland kunde vara svår att förstå och tolka. En annan svårighet var att jag hade fått väldigt mycket informationen om kopparverket. Jag insåg ganska snabbt att jag var tvungen att sålla bort en hel del onödig information, som bara skulle förvirra läsaren mer än vad den skulle göra nytta.

I texterna som jag hade fått användes en hel del facktermer som var svåra att förklara. Det var även svårt att hitta en förklaring för vad de betydde, för alla termerna används inte idag. Jag lyckades lösa problemet på två olika sätt. Det ena var att jag lyckades att skriva om facktermerna i mina texter med vanliga och vardagliga ord som de flesta människor förstår. Det andra var att när jag inte hittade någon förklaring på facktermerna, skrev jag om texten så att jag inte behövde använda mig av dem. Jag höll även meningarna korta så att läsaren inte skulle tappa den röda tråden i historien.

4.2.3. Texternas form

Jag ville att texterna skulle vara lätt för läsaren att läsa och inte vara ett hinder på vägen till informationen. För att brödtexten i mina broschyrer skulle bli lätta att läsa använde jag ett vanligt teckensnitt med seriffer. I min utbildning har jag fått lära mig att ett teckensnitt med seriffer är lättare att följa med ögat om texten är liten. Däremot om texten ska läsas på längre avstånd är det bättre att använda sanserifer. Eftersom brödtexten på skyltarna skulle läsas på avstånd använde jag mig av ett sanseriferteckensnitt.

Till rubrikerna och mellanrubrikerna på allt informationsmaterial har jag använt mig av ett sanserifeteckensnitt. Det blir då lättare för läsaren att se vad som är rubrik och vad som är brödtext. De ska synas tydligt så att läsaren kan hitta rätt i och orientera sig i texten. Jag har även använt rubriker för att bryta upp de långa textstyckena, så att läsaren får en paus och överblick över texten.

För att göra brödtexten mer lättläst har jag valt att ha storleken 12 punkter på brödtexten i båda broschyrerna. Det ska enligt Rune

Pettersson och min egen erfarenhet vara en optimal storlek på en brödtext. Texten är då lagom stor för att läsaren ska kunna läsa den. Han/hon behöver inte läsa bokstav för bokstav utan kan lätt läsa av hela ordet på en gång.

Brödtexten på skyltarna har däremot storleken 20 punkter. Det är för att de är större än broschyrerna och ska kunna läsas på minst en meters avstånd. Så där har jag varit tvungen att ta hänsyn till läsavståndet.

4.2.4. Bilderna

För att lyfta fram och stärka förståelsen i mina texter har jag använt mig av bilder som beskriver samma sak som texten. Besökaren har då lättare för att tolka bilden, och risken för att tolka fel minskar. De bilder som jag har använt kompletterar mina texter och ger en antydning om hur koppjarverket har sett ut. Jag valde att använda mig av de gamla fotografierna på koppjarverket där några utav de gamla byggnaderna fortfarande fanns kvar. De inger en viss gammeldags känsla och visar hur det har sett ut på platsen. Jag har även använt två kartor över koppjarverket och två illustrationer på hur två moment i koppjartillverkningen gick till, samt tre relativt nytagna bilder. De nytagna bilderna användes på grund av att utbudet av de gamla bilderna inte var så stort. Det fanns bara sju foton att få tag i. De nyare bilderna ger ändå information om hur platsen ser ut. Jag valde att göra de nytagna bilderna svartvita för att de skulle ge ett enhetligt intryck och passa in med de andra bilderna.

Varje bild har en kompletterande bildtext som berättar om bilden, så att läsaren förstår vad bilden visar och vad jag vill förmedla till läsaren. De finns i anknytning till bilderna. De är skrivna i ett annat teckensnitt än brödtexten så att de ska synas tydligt.

Ett problem som uppstod när jag skulle skriva bildtexterna var att ta reda på vad det var för byggnader som visades på de gamla bilderna. Jag försökte själv ta reda på vad som visades på bilderna. Till slut kontaktade jag min uppdragsgivare som gjorde vidare undersökningar för att ta reda på vad det var för byggnader på bilderna. Hon återkom med informationen som jag sökte för att kunna skriva klart bildtexterna.

5. Empiri

Nedan presenterar jag hur jag har gått tillväga vid utprovningarna av mina informationsmaterial, samt vilka resultat jag fick. Tanken med utprovningarna var att se om mina teoretiska kunskaper stämde överens med verkligheten.

5.1. Utprovning

Efter insamlandet av information började jag att utforma mina skisser på de fakta jag hade fått fram från litteraturen. När skisserna var klara började jag att göra några utprovningar. Utprovningarna bestod av att testpersonerna fick läsa igenom mitt material och sen svara på en enkät. Ett undantag var att i första utprovningen fick testpersonerna tillgång till det ursprungliga materialet så att de kunde göra en jämförelse mellan mitt och det gamla materialet. Jag använde mig av enkäter i stället för intervjuer för att då visste jag att alla får samma frågor och det blir då lättare att jämföra svaren.⁶⁸ Enkäten innehöll endast öppna svar. Med det menas att testpersonerna fick svara med egna ord vad de tyckte om materialen.⁶⁹ Jag använde samma enkät för alla tre informationsmaterialen.

Eftersom det var tre olika informationsmaterial som jag skulle göra, lät jag testa informationsmaterialen var för sig. Jag började med en utprovning på den lilla broschyren som besökaren får ta med sig hem. Därefter gjorde jag en utprovning på den stora broschyren som besökaren får låna på kopparverket. Till sist lät jag utprova skyltarna som ska sitta inne i kopparboden. På grund av skyltarnas storlek var jag tvungen att minska storlek på dem, dels för att jag inte hade tillgång till en så stor skrivare för att skriva ut skyltarna och dels för att lätt kunna ta med dem till testpersonerna. Så testpersonerna har inte sett skyltarna i dess naturliga storlek. De fick däremot läsa texten i den naturliga storleken som den kommer att vara i på skyltarna. Det var för att jag ville se om storleken och teckensnittet gick bra att läsa på det avstånd som läsaren är menad att läsa dem ifrån.

I varje utprovning lät jag utprova texten, bilderna och layouten. Meningen med utprovningarna var för att se om strukturen i layouten gjorde texten lätt att läsa och hitta i. När det gällde bilderna och texten ville jag se om bilderna passade in i sammanhanget, om de uppfyllde sitt

⁶⁸ Ejvegård, *Vetenskaplig metod*, s. 53.

⁶⁹ Ejvegård, *Vetenskaplig metod*, s. 49.

syfte, samt om läsaren förstod textens innehåll och syfte. I utprovningen på lilla broschyren ville jag även se om de föredrog min eller den gamla broschyren. Efter utprovningarna på det framtagna materialet skedde förändringar där det behövdes.

Den optimala utprovningen hade varit om jag hade åkt till kopparverket, och där delat ut mina broschyrer och visat mina skyltar för målgruppen, och därefter fått deras synpunkter på materialet. Tyvärr hade jag inte den möjligheten. När jag var tvungen att testa mina broschyrer och skyltar, för att komma vidare i mitt arbete, var det inte säsong för besökare på kopparverket. De personer som har varit snälla och ställt upp som testpersoner är släkt, vänner och bekantas bekant. Jag hann tyvärr bara med en utprovning per material. Arbetet var stort och tiden räckte inte till för fler utprovningar, men en utprovning är bättre än ingen alls. Under en utprovning kan man ändå hitta en hel del fel som kan korrigeras.⁷⁰ Enligt Jakob Nielsen hittar den första testpersonen upp till en tredjedel av alla felen som finns i ett material. Nästa testperson hittar samma saker som den första plus några fler fel. Därefter minskar antalet nyfunna fel. Därför kan det vara onödigt att testa materialet på mer än fem personer under en och samma utprovning. Han menar att det är bättre att göra flera små utprovningar på 3-5 personer och efter varje utprovning korrigerar felen de hittade. Därefter göra man en ny liten utprovning på 3-5 nya personer som kanske hittar ytterliggare fel.⁷¹ Nielsen arbetar med webbdesign och man ska därför inte se hans forskning om utprovning som en generell sanning utan se den som en alternativ väg vid utprovningar.

5.1.1. Utprovning 1

Jag började med att testa den lilla broschyren som besökaren får ta med sig hem. Jag testade den på fyra olika personer i åldrarna 45-79 år. Jag gjorde så att jag åkte runt till var och en för att de inte skulle påverkas av varandras svar. De fick läsa igenom den gamla broschyren som tidigare har funnits på kopparverket, sedan fick de läsa min broschyr för att jämföra om den var bättre eller sämre än den tidigare. Efter det fick de svara på en enkät.

De tyckte att min broschyr var lätt att överskåda och den kändes behaglig att läsa. Teckensnitten var bra och hade lagom storlek. Jag frågade testpersonerna om de tyckte att teckenstorleken skulle vara ännu större, men det tyckte de inte. Då tyckte de att texten skulle bli jobbigare att läsa. De tyckte att bilderna var relevanta och passade bra in. För att se

⁷⁰ Thomas Porathe (2006-01-19), föreläsning i *Informationsdesign 1B*

⁷¹ Jakob Nielsen, *Usability Testing With 5 users* (March 19, 2000), s. 1-2.

en mer detaljerad beskrivning på vad testpersonerna tyckte, se enkäten med svar under kapitel "8. Bilagor".

5.1.2. Utprovning 2

Den stora broschyren som besökaren får låna när han/hon går runt på kopparverket provade jag på tre testpersoner som var i åldrarna 25-28 år. Jag mejlade broschyren och en enkät till varje testperson för att han/hon skulle kunna svara så ärligt som möjligt utan att påverkas av min närvaro. När de var klara mejlade de tillbaka enkäten.

De fick inte se den gamla broschyren som har funnits på kopparverket, så de kunde inte jämföra min med den. Jag tyckte inte att det var relevant eftersom min broschyr enbart handlar om själva processen om hur koppar tillverkas, medan den gamla broschyren handlar om en mer allmän beskrivning om själva kopparverket.

Resultatet blev att de tyckte att broschyren såg bra ut och lockade till läsning. Deras första intryck av broschyren var att den inte var för lång och tråkig, utan var lättöverskådlig, samt spännande och väckte intresse. De tyckte att layouten kändes luftig och var pedagogiskt upplagd. När det gäller bilderna tyckte alla att de kändes relevanta gentemot texten. Enligt testpersonerna så var det lagom mycket text och den flöt på bra. Texten hade även lagom storlek samt tydligt och lättläst teckensnitt. För att se en mer detaljerad beskrivning på vad testpersonerna tyckte se enkäten med svar under kapitel "8. Bilagor".

5.1.3. Utprovning 3

Jag provade de tre skyltarna, som kommer att hänga inne i kopparboden på kopparverket, på tre testpersoner som var i åldrarna 26-57 år. Jag gick till väga på samma sätt som i utprovning 1. Jag åkte runt till var och en av testpersonerna. De fick först se den förminskade versionen av skyltarna, för att se hur layouten såg ut. Därefter fick de läsa texten i dess naturliga storlek för att jag ville se om den var lätt att läsa och förstå. Sen fick de en enkät som de skulle svara på.

Den informationen som finns på skyltarna har inte funnits på några skyltar eller broschyrer på kopparverket tidigare, så testpersonerna kunde på grund av detta inte jämföra skyltarna med något tidigare material.

Testpersonerna tyckte att skyltarna såg bra ut. Texten var informativ, lättläst och lagom lång. Layouten var lagom luftig och bilderna passade till sammanhanget. Det som inte framgick av enkäten, men som testpersonerna ändå påpekade under utprovningen, var att texten behövde större radavstånd. För att se en mer detaljerad beskrivning på vad testpersonerna tyckte se enkäten med svar under kapitel "8. Bilagor".

6. Slutdiskussion

Mitt syfte med informationsmaterialen var att förbättra kommunikationen till besökaren med hjälp av effektiv, ändamålsenlig och tilltalande utformning av så väl utseendet som innehållet i informationen. Med hjälp av den teori som jag har använt mig av och de utprovningar som jag har gjort har jag kommit fram till följande vad gäller att utforma ett informationsmaterial:

Layouten och texten är det som skapar det först intrycket hos en besökare, och bör därför vara lätt att överskåda och läsa av. Enligt teorin ska en lättläst layout vara symmetrisk, för den är lugn och harmonisk. Med symmetrisk menas att sidorna ser likadana ut. Layouten på den lilla broschyren och skyltarna gjorde jag symmetrisk för att uppnå lugn och harmoni mellan text, bilder och tomma ytor. Resultaten från utprovningarna visade att layouten på mina informationsmaterial hjälpte till att göra materialen lättlästa, lätta att förstå och lyckades effektivisera kommunikationen till besökaren.

Texterna i broschyrerna och på skyltarna skulle vara informativa, men ändå vara lätta att läsa och ta till sig. Enligt teorin som jag använde mig av ska texten då vara skriven med vardagliga ord, innehålla ett enkelt och klart språk, ha ett vanligt teckensnitt, korta meningar, lagom stor storlek på teckensnittet m.m. Alla facktermer som användes i den ursprungliga texten skrev jag om med vanliga ord eller skrev om texten så att jag inte behövde använda dem. För att göra texten mer överskådlig och hjälpa läsaren att hitta i texten kan man enligt teorin använda sig av mellanrubriker. I mina texter användes mellanrubriker för att dela upp de långa textstyckena och för att ge läsaren en förning om vad kommande text skulle handla om. På skyltarna ökade jag även radavståndet för att det skulle bli lättare för läsaren att följa med i texten. När jag hade utformat mina texter enligt kriterierna för hur man utformar en lättläst och effektiv text lät jag olika testpersoner titta på dem och svara vad de tyckte. De tyckte att mina texter var lätta att läsa och ta till sig. Det var inget textstycke de behövde läsa om för att förstå. De tyckte även att det var lagom mycket text. Så i detta fall stämde teorin och praktiken överens.

Teorin säger att i ett budskap som ska vara lätt att förstå, bör text och bild visa samma sak. Informativa bilder är bilder som ger relevant information. De informativa foton och kartor som jag använde mig av visade hur kopparverket såg ut förr, samt två illustrationer om hur två

moment i koppartillverkningen kunde se ut. Till varje bild hade jag en kompletterande bildtext för att beskriva vad den visade.

De resultat som jag fick fram genom utprovningarna visade att de teoretiska riktlinjerna, som jag följde för att utforma effektiva och lättlästa informationsmaterial, stämde överens med verkligheten. Testpersonerna tyckte att mina informationsmaterial var lättlästa, lätta att förstå och passade till sammanhanget. Genom att jag kombinerade text och bild, som kompletterade varandra, tyckte testpersonerna att budskapet nådde fram till dem. Utprovningen på skyltarna hade kunnat bli bättre om jag hade låtit ett tryckeri trycka upp skyltarna så att testpersonerna hade kunnat se dem i deras naturliga storlek. Tyvärr fanns det inte tid för det, utan testpersonerna fick bara se texten i dess naturliga storlek. Layouten och bilderna fick de se i förminskad storlek. Utprovningarna på mina informationsmaterial hade kunnat bli mer tillförlitliga om jag hade åkt till kopparverket i Ridderhyttan och provat informationsmaterialen i den miljö som de kommer att finnas i. Jag hade tyvärr inte den möjligheten eftersom att det inte var säsong för turister när jag var tvungen att utprova mina material. Det är däremot bättre att jag har gjort utprovningarna på några personer än att inte ha gjort någon alls. För syftet med utprovningarna var ju att finna fel och brister i utförandet. För att finna bristerna räcker det med att testa informationsmaterialen på tre till fem personer. Därefter minskar antalet nyfunna fel.

Ett problem jag stötte på under arbetets gång var att arbetet tog längre tid än förväntat på grund av att det var svårt att hitta information om och bilder på kopparverket. Hembygdsföreningens ovilja att hjälpa till gjorde att mitt arbete drog ut på tiden. Jag fick inte tillgång till deras tidigare informationsmaterial och inte heller det material som de hade använt sig av för att utforma informationen om kopparverket. Det var även flera i byn som hade information om kopparverket men som inte ville dela med sig av den till mig på grund av en dispyt med min uppdragsgivare. Min uppdragsgivare däremot bidrog med den informationen hon hade, men jag var ändå tvungen att på egen hand hitta bilder och information om kopparverket.

Det uppstod även ett problem när jag skulle skriva bildtexterna. Problemet var att jag inte visste exakt vad bilderna visade. Först försökte jag själv ta reda på vad bilderna visade, men det slutade med att jag kontaktade min uppdragsgivare som gjorde vidare undersökningar för att ta reda på vad det var för byggnader på bilderna. Hon lyckades få fram information om vad det var för byggnader på bilderna.

Ett annat problem som jag stötte på var att det mesta av materialet som jag hittade om kopparverket var skriven på gammeldags svenska och innehöll många svåra facktermer som inte används idag. Det tog lång tid

att läsa igenom alla texter, det tog också lång tid att försöka förstå och tolka texterna. Det var svårt att sälla bort onödig information och att skriva om den nödvändiga informationen till förståliga texter.

Även fast det uppstod en del problem under arbetets gång anser jag dock att jag, utifrån de teoretiska utgångspunkterna som jag har haft och min egen erfarenhet, har lyckats göra mitt informationsmaterial mer informativt, förståeligt och lättläst än det material som redan fanns på platsen. Resultaten från utprovningarna tyder också på det. Jag vill ändå påpeka att ovanstående resonemang inte är regler utan mer riktlinjer för hur man utformar effektivt och ändamålsenlig kommunikation. Det är högst troligt att om någon annan hade gjort samma arbete så hade det sett ut på ett helt annat sätt. Därför bör vidare forskning inom ämnet utföras.

7. Källförteckning

7.1. Litteratur

Andersson, Sten (1982). *Positivism kontra hermeneutik*. Göteborg: Graphic Systems AB.

Bergstöm, Bo (2003). *Bild & Budskap – ett triangeldrama om bildkommunikation*. Upplaga 2. Värnamo: Fälth & Hässler.

Bergström, Bo (2007). *Effektiv visuell kommunikation*. Upplaga 6. Sverige: Tre Bruk.

Dariussh, Araï (2001). *Introduktion till kognitiv psykologi*. Upplaga 2. Lund: Studentlitteratur.

Ejvegård, Rolf (2003). *Vetenskapliga Metoder*. Upplaga 3. Lund: Studentlitteratur.

Hansson, Lennart (2004). *Grafisk design – en introduktion*. Värnamo: Fälth & Hässler.

Hellmark, Christer (2004). *Typografisk handbok*. Upplaga 5. Södertälje: Fingraf.

Koblanck, Henriette (2003). *Typografi, bild och grafisk design*. Upplaga 2. Finland: Gummerus Printing.

Nilsson, Björn och Waldemarsson, Anna-Karin (1994). *Kommunikation: Samspel mellan människor*. Lund: Studentlitteratur.

Naturvårdsverket och Lundin, Jonas. *Att skylta skyddad natur – en vägledning om skyltar, foldrar, vägvisning, gränsmarkering och Internet*. Tryck: Danagårds.

Patel, Runa och Davidson, Bo (2003). *Forskningsmetodikens grunder – Att planera, genomföra, och rapportera en undersökning*. Upplaga 3. Lund: Studentlitteratur.

Pettersson, Rune (1998). *Information i informationsåldern*. Stockholm: Elanders Gotab.

Pettersson, Rune (2001). *Trovärdiga bilder*. Solna: Tryckindustri Information.

Pettersson, Rune (2002). *Information Design: An introduction*. Upplaga 3. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Pettersson, Rune (2003). *Ord, bild & form – termer och begrepp inom informationsdesign*. Lund: Studentlitteratur.

Pettersson, Rune (2003). *Rubriker – bruk och missbruk*. Nyköping: Österbergs & Sörmlandstryck.

Wallén, Göran (2003). *Vetenskapsteori och forskningsmetodik*. Upplaga: 2. Lund: Studentlitteratur.

7.2. Muntliga källor

Porathe, Thomas (2006-01-19). Föreläsning i *Informationsdesign 1B*.

7.3. Webbssidor

Lindman, Ann Marie. För läsare som har bråttom är lösningen lättläst! *Centrum för lättläst*. Opaginerad.

URL: <http://www.lattlast.se/?page=70&display=3129:4836>

Hämtad 2008-08-06.

Lättläst – vad är det? *Centrum för lättläst*. Opaginerad.

URL: <http://www.llstiftelsen.se/stiftelsen/vadarll.html>

Hämtad 2008-08-06.

Mer om våra texter. *Centrum för lättläst*. Opaginerad

URL: <http://www.lattlast.se/?page=32>

Hämtad 2008-08-06.

Nationalencyklopedin. Sökord: verbovisuell.

URL: http://ep.bib.mdh.se:2079/jsp/search/article.jsp?i_sect_id=341260

Hämtad 2007-03-26.

Nielsen, Jakob (March 19, 2000)

Usability Testing With 5 users. s. 1-4.

URL: <http://www.useit.com/alertbox/20000319.html>

Hämtad 2008-08-13.

Pettersson, Rune (July 7-9, 2005). *Research in Information Design*. Pettersson, Rune, *Vision + 11. Needs, Trends and Themes for Information Design*.

Vienna: International Institute for Information Design.

URL:

<http://www.idp.mdh.se/personal/mhe01/Kurser/VT07KI0080/%20ResearchID.pdf>

Hämtad 2008-08-13.

8. Bilagor

Enkäter

Här finns de enkäter och svar som jag har fått vid utprovningarna.

Utprovning 1

Utprovning på text, bild och layout på broschyr som besökaren får ta med hem. Varje person har fått en egen färg på sina svar.

Kvinna 45 år

Man 55 år

Kvinna 49 år

Man 79 år

1. Var det lagom mycket text för att du ska orka läsa igenom det?
Ja, det var lagom mycket text och lagom långa stycken.
Ja, det var det.
Ja, det här var alldeles lagom.
Ja.
2. Flöt texten på bra? Behövde du läsa om något stycke? Varför?
Texten var bra skriven och jag behövde inte läsa om något för att förstå.
Ja, den var lätt att läsa och förstå.
Ja, det var inga problem.
Ja, det var lätt att följa med i texten. Den var även lätt att förstå.
3. Var teckenstorleken lagom stor?
Ja, den var lagom.
Ja, det var den.
Ja, den var bra. Jag behövde inte anstränga mig för att läsa texten.
Det var tydliga rubriker.
Ja.
4. Var meningarna lagom långa?
Ja, det var lättlästa och innehöll bra information.
Ja.
Ja, det var inte svårt att hänga med i dem.
Ja och de var inte krångliga.

5. Var teckensnitten tydliga och lätta att läsa?
Ja, de var inga problem. Det var tydliga rubriker.
Ja, de var det.
Ja, de var tydliga och lätta att läsa. Det var tydligt teckensnitt på rubrikerna.
Ja, det var inga problem alls.
6. Känns bilderna relevanta gentemot texten?
Ja, de passar in väldigt bra.
Ja, det tycker jag. Väldigt fina bilder. Bra med texten under dem så att man vet vad de visar.
Ja. De visar ju hur det såg ut, så det tycker jag.
Ja. Det passar bra in i broschyren.
7. Skulle du hellre föredra bilder i färg än i svartvit?
I det här sammanhanget passar svartvita bilder bättre in.
Nej. Eftersom att broschyren handlar om förr i tiden så känns det som att svartvita bilder ger ett bättre helhetsintryck.
Ja, i vanliga fall. Men dessa bilder var väldigt fina och passar bra in till resten.
Nej. Vad jag förstår så är de bilder som finns i färg tagna ganska nyligen, medan de svartvita är tagna längre tillbaka i tiden. Då tycker jag att de svartvita är att föredra i detta sammanhang.
8. Vilket är det första intrycket du får av materialet när du tittar på det?
Fint. Ser ut som en broschyr. Denna skulle jag kunna tänka mig att läsa.
Bilden på framsidan ser väldigt inbjudande ut. Vilket mysigt ställe. Mittuppslaget känns bra. Inte för mycket text.
Man kanske ska åka dit. Väldigt fin broschyr.
Lagom stor broschyr. Inbjuder till läsande.
9. Är materialet behagligt och inbjudande att titta på?
Ja, det tycker jag. Fina bilder och inte så mycket text. Det är bra.
Jag tycker att den ser inbjudande ut. Jag hade läst den.
Ja. Det känns bra att titta på den. Den känns harmonisk.
Broschyren känns behaglig att titta på. Bilderna och texten tar inte för mycket plats.
10. Känns layouten lagom luftig eller hoptryckt?
Den känns varken eller.

Jag tycker att den ser fint ut. Lagom med utrymme.

Ja. Det är lagom mycket text och bilder, och ändå inte trångt.

Den är väll som det ska va. Den är i alla fall inte hoptryckt.

11. Vad tycker du om det som jag har gjort jämfört med originalet?

Jag tycker att den är mycket bättre. Originaltexten skulle jag inte ens läsa. Bara jag tittar på den blir jag trött. Din text var lagom, den orkar jag läsa. Mycket snyggare broschyr.

Den var lättare att läsa och lagom lång. Du hade fått med den viktigaste informationen. Fina bilder.

Jag tycker att din text var bättre. Den var innehållsrik och lagom lång. Originaltexten var jättetråkigt att läsa. Din var mycket enklare att läsa. Samt att din broschyr var mer inbjudande.

Din text var bättre upplagd än den andra. Kort och innehållsrik information. Passande bilder. Broschyren kändes mycket lättare att läsa med ditt upplägg.

Utprovning 2

Utprovning på text, bild och layout på broschyr som besökaren får låna på kopparverket. Varje person har fått en egen färg på sina svar.

Kvinna 26 år

Kvinna 25 år

Kvinna 28 år

1. Var det lagom mycket text för att du ska orka läsa igenom det?

Ja det kändes lagom mycket.

Ja det var lagom med text.

Ja visst och framför allt om man är där och är intresserad av det!

2. Flöt texten på bra? Behövde du läsa om något stycke? Varför?

Ja, bra korta meningar, inget som jag uppfattade som krångligt.

Texten flöt på bra och det var inget onödigt som stod. Jag behövde inte läsa om något stycke, men en del ord som var nya för mig.

På något ställe där det förekom ord som jag ej använder i mitt vardagliga språk. I stycket nr 5 om hur det gick till finns ett "kopparn" o på alla andra ställen skriver du kopparen... kanske ska ändras? Stycke 1; arseniken kanske borde stå bara arsenik? I stycke 5; det första stegen borde väl vara "steget" eller de första stegen? Jag läste om hela en gång till för att se om jag kunde hitta stavfel eller annat att hjälpa dig med och då fattade jag allt som stod!

3. Var teckenstorleken lagom stor?
Ja.
Ja, den var läsvänlig.
Ja, dock tyckte jag att det sista stycket bredvid bilden var lite liten.
Men kanske syns bättre i utskriften?
4. Var meningarna lagom långa?
Ja.
Ja inga meningar var för långa. Lättläst och intressant.
Ja.
5. Var teckensnitten tydliga och lätta att läsa?
Ja.
Ja.
På framsidan är ett riktigt snyggt!!! Teckensnitt. Men det kanske skulle vara jobbigt att ha den i den långa texten?!?!
6. Känns bilderna relevanta gentemot texten?
Ja.
Ja.
Ja.
7. Skulle du hellre föredra bilder i färg än i svartvit?
Svårt att säga, blir ju alltid mer liv med en bild i färg.
Nej det spelar ingen roll.
Nej, svartvit passar mycket bättre så känns det som förr i tiden.
8. Vilket är det första intrycket du får av materialet när du tittar på det?
Lättöverskådligt.
Oj vad spännande. Kan ingenting om malm som blir koppar. Första bilden väckte mitt intresse.
Lagom med bilder gentemot text! + inte för långt och tråkigt
9. Är materialet behagligt och inbjudande att titta på?
Ja.
Ja det är det.
Mycket trevligt! Bra gjort!
10. Känns layouten lagom luftig eller hoptryckt?
Luftig, lagom mycket text.
Ja den är luftig och pedagogiskt upplagd.
Den kändes bra.

Utprovning 3

Utprovning på text, bild och layout på de tre skyltar som ska hänga inne i kopparboden på kopparverket. Varje person har fått en egen färg på sina svar.

Man 30 år

Kvinna 26 år

Kvinna 55 år

1. Var det lagom mycket text för att du ska orka läsa igenom det?
Japp, ett ord extra och jag hade inte orkat läsa det. Ett mindre så hade det känts fattigt.
Ja, det var lagom mycket text, och rätt intressant.
Ja, det var lagom.
2. Flöt texten på bra? Behövde du läsa om något stycke? Varför?
Det flöt fint.
Texten flöt på bra, och jag behövde inte läsa om något stycke. Jag återvände till sid.2 för att få översiktskartan över kopparverket.
Den flöt på bra. Jag behövde inte läsa om något stycke.
3. Var teckenstorleken lagom stor?
Japp.
Inget jag reflekterade över, teckenstorleken kändes lagom.
Ja, det tycker jag.
4. Var meningarna lagom långa?
Japp.
Meningarna var lagom långa och texten var väldigt informativ.
Ja, det var de.
5. Var teckensnitten tydliga och lätta att läsa?
Japp.
Ja, teckensnitten var tydliga.
Ja, de var lätta att läsa och tydliga.
6. Känns bilderna relevanta gentemot texten?
Japp dom passade fint.
Bilderna kändes relevanta men kanske inte så inbjudande.
Ja, de passar bra in.
7. Skulle du hellre föredra bilder i färg än i svartvit?

Nä svart-vitt e bra, känns mer tidsenligt.

Ja, i vanliga fall föredrar jag alltid bilder i färg men inte till denna text som handlar om ett kopparverk från 1800-talet. Det ska kännas lite ålderdomligt och bilderna ska spegla den dåtida arbetsplatsen.

Nä, inte i detta sammanhang.

8. Vilket är det första intrycket du får av materialet när du tittar på det?

Att det ser ok ut.

Att det var svart o vitt och att texten var informativ.

Att det ser fint ut. Luftigt och prydligt.

9. Är materialet behagligt och inbjudande att titta på?

Japp. Satt och stirrade på det i timmtal.

Ja.

Ja, det tycker jag.

10. Känns layouten lagom luftig eller hoptryckt?

Känns bra.

Layouten kändes lagom luftig.

Den känns luftig.